

svijet ispunjen djecom, sitnim obiteljskim brigama, društvenim zabavama i zanimanjima. Ivana je prikazana u svim fazama svojega života i premda je ona centralna ličnost oko koje se ova izložba odvija, ipak su njezini prethodnici i njezini potomci našli tu svoje mjesto koje su u daleko većem obimu zauzimali u vrijeme iz kojeg ovi predmeti potječu.

Te su uspomene samo mali dio onog što je predstavljalo Ivanin svakodnevni život, samo mali ostatak jedne prošlosti koja i danas živi u njezinim djelima, u sjećanju onih koji su je voljeli i koji su sačuvali »tragove« ove znamenite žene. Posebno ističem potomke, jer smo zahvaljujući njima mogli organizirati ovu izložbu. I njezinoj djeci i njezinim unucima, nećacima i svima ostalima koji su na neki način sačuvali makar mali dio tog Ivaninog svijeta najljepše zahvaljujemo na pomoći i dragocjenim savjetima koje su nam pružili, te time omogućili da dođe do takve, možda malo neobične izložbe.

Zahvalnost dugujemo naročito za predmete koje su za ovu izložbu posudila djeca Ivane Brlić-Mažuranić:

Zdenka Benčević, Slavonski Brod
dr Ivo Brlić, Jesenice na Dolenjskem,
njezini unuci: ing. Vuk Milčić, Zagreb
ing. Viktor Ružić, Rijeka
Ivana Bašić, Zagreb
Alka Škiljan, Zagreb
nećak Vladimir Mažuranić, Zagreb.

Osim članova obitelji predmete je posudio i Ivica Sudnik, Samobor.

Maja Škiljan

Tisak: »Medicinska naklada«, Zagreb, Salata bb — 74.

USPOMENE NA IVANU BRLIĆ-MAŽURANIĆ

IZLOŽBA OTVORENA
od 1. III do 25. V 1974.

POVIJESNI MUZEJ HRVATSKE
ZAGREB, MATOŠEVA 9

9390
Posuda izložba
KOTIZNICA

IVANA BRLIĆ-MAŽURANIĆ

Rijetko je koja porodica u našoj novijoj prošlosti dala narodu tolika imena poznatih pisaca, političara i kulturnih boraca kao obitelj Mažuranića. Svi se oni odlikuju u svojem javnom radu vrelim temperamentom, širinom pogleda, neumornošću duhovnih traženja, smionošću i skladom izražaja. Djelo svih Mažuranića njihovo je zajedničko djelo, povezano u cjelinu snagom duboke duhovne veze. Bez tri Mažuranića, Ivana, Antuna i Matije, hrvatski narodni preporod ne bi bio potpun. Duhovna smionost i pronicavost uma daju pečat njihovu stvaranju.

Ivana Brlić-Mažuranić imala je sve uvjete da postane ono što jest: izvanredno kulturna književnica sa snažnim talentom i širokim osjećajem plemenitosti, sa smislom za estetske vrijednosti i s dubokim rodoljubljem. Taj se posljednji osjećaj razvio u njoj — svojstveno svim Mažuranićima — u ljubav prema cijelom Slavenstvu.

Rođena u Ogulinu, 18. 4. 1874. g., odrastala je okružena visoko kulturnim ličnostima i velikanima, koji će kasnije u njezinu budućem književnom radu odigrati značajnu ulogu. Unuka je Ivana Mažuranića, bana i pjesnika epa »Smrt Smail-čge Cengijića«; kćerka je državnog odvjetnika u Ogulinu i veoma priznatog povjesničara prava te književnika Vladimira Mažuranića. Njegovo djelo »Prinosi za hrvatski pravopovijesni rječnik« i njegovo zalaganje na političkom polju pridonijeli su tome da bude izabran za člana Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, i kasnije njezin predsjednik. Majka Henrietta Bernath bila je rodom iz Varaždina.

S četiri godine Ivana se preselila s porodicom u Karlovac, gdje joj je otac, pošto je sudjelovao u stvaranju prve organizacije Bosne, postao banskim povjerenikom za taj grad.

Već kao djevojčica, ispunjena patriotskim osjećajima i ljubavi prema rodnom mjestu i planini Klek, napisala je prvu pjesmu »Zvijezdi moje domovine«, koja, dakako, kao dječji književni rad, nije bila štampana. Ivana je završila samo dva razreda javne škole dok je ostalu naobrazbu stekla privatno polazući ispite.

Kao mlada djevojka, pod utjecajem djedova brata, filologa i gramatičara Antuna Mažuranića, naučila je nekoliko jezika, tako da se kasnije mogla služiti njemačkim, francuskim, ruskim, engleskim i talijanskim. Među prvim radovima nalaze se i dvije njezine pjesme na francuskom — »Ma Croatie« i »Le bonheur« — na jeziku koji je najviše voljela.

1822. g. i opet se s roditeljima seli, ovaj put u Zagreb, gdje dolazi u dodir sa sinom Matije Mažuranića, pjesnikom »Lišća«, Franom Vladimirom Mažuranićem. Od njega je naučila praviti zabilješke i voditi dnevnik u kojem je ostavila zanimljive opservacije o književnosti. Posljednje trenutke djedova života provela je uz njega, te je na koricama Flammarijonove knjige »Les terres du ciel«, nad kojom je on umro, ostavila zapis o posljednjim časovima Ivana Mažuranića. Zanimljivo je da se i sama Ivana cijelog svojeg života interesirala za astronomiju i botaniku. Ta sklonost prema prirodnim naukama zacijelo je dio nasljeđa Mažuranića. S osamnaest godina udala se za dra Vatroslava Brlića, advokata, iz isto tako istaknute građanske porodice kao što je bila i njezina; on je bio sin obitelji koja je također ostavila dubok trag u pretpreporodnim i preporodnim danima. Njihova je kuća u Slavenskom Brodu bila središte društvenih i političkih zbivanja odakle se sustavno pratio cijeli naš i evropski javni život. Knjižnica Brlića u Brodu najbolji je odraz visoke duhovne razine njezinih vlasnika.

Vatroslav Brlić, sin temperamentnog i značajnog političara Andrije Torkvata, unuk Ignjata Alojzija — pisca prve ilirske gramatike 1833. i oduševljenog pobornika pisanja ćirilicom u Hrvatskoj, te nećak Ignjata Brlića — narodnog zastupnika i prijatelja Vuka Karadžića, i sam je bio političar i istakao se u borbama protiv Khuen-Hedervarya u čemu ga je aktivno podupirala Ivana. Sve je Brliće vodila zajednička jugoslavenska i sveslavenska ideja, tako da u tim neobično burnim i revolucionarnim pedesetim godinama prošlog stoljeća dolaze u vezu s mnogim eminentnim državicima i političarima cijele Evrope.

U domu Brlića Ivana dolazi u lični kontakt s biskupom Strossmayerom koji ih je posjećivao, a isto su tako Brlići odlazili k njemu u Đakovo.

U takvoj su atmosferi niknula dakle njezina književna djela. Prvu pobudu za to dala su joj, kako sama kaže, njezina djeca. U početku su to bile priče za malene, a zatim, kako su joj djeca rasla, tako su i njena djela popimala sve ozbiljniji oblik. Godine 1902. izlazi iz štampe knjiga »Valjani i nevaljani«, zbirka pripovjedaka i pjesmica za dječake. Tri godine kasnije objavljuje drugu knjigu pjesama i priča za djecu — »Škola i praznici«, a 1912. u vlastitoj nakladi zbirku lirskih pjesama »Slike«, koju je književna kritika veoma povoljno ocijenila. Roman za djecu »Čudnovate zgone šegrta Hlapića«, iz 1913, doživio je kod nas velik broj izdanja, a bio je prerađen za kazalište, film i radio. Ipak najveći su uspjeh postigle »Priče iz davnine«, 1916, koje su prevedene na gotovo sve evropske jezike. Na koliko su pri-

znanje naišle vidi se i po tome, što su je veliki strani književnici i kritičari nazivali »hrvatskim Andersenom«. One su interesantne i po zanimljivu spletu imena i pojmova iz slavenske mitologije utkanih u priče i bajke za djecu. Razvojni put tog djela i njegovu genezu Ivana je opisala u jednom pismu sinu Ivznu koje je kasnije upotrijebljeno kao predgovor toj knjizi.

Svoje je radove objavljivala i u raznim časopisima i novinama, na primjer u »Obzoru«, »Vijencu«, »Omladini« itd. Kasnije je izdala tri sveske povijesnih dokumenata pod nazivom »Iz Arhiva obitelji Brlić« (1934).

Posljednje djelo, labuđi pjev naše velike književnice, bio je »Jaša Dalmatin«, 1937. g., historijski roman namijenjen omladini, a povijesnu osnovu za nj pronašla je u jednom redu svojega oca Vladimira Mažuranića.

Uz ovu književnu djelatnost Ivana se posvetila vrlo predano i radu u ostalim domenama kulturnog i društvenog života, ali je njezin glavni poziv, sve do smrti, bila njezina obitelj kojoj je posvetila svoje izvanredne sposobnosti i veliku ljubav supruge, majke i bake. Ivana je uspjela uskladiti život žene i život književnice, i upravo je u tome njezina veličina. Književno stvaralaštvo Ivane Brlić-Mažuranić nije samo literatura, ono je i simbol ljudskog i najboljeg što živi u čovjeku. Nije li upravo zbog tih ljudskih kvaliteta, oboružana jedino snažnim pjesničkim talentom, bez visokih škola, bez univerziteta i bez diplome, postala prva žena-član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti? U nekoliko je navrata bila čak predlagana za Nobelovu nagradu.

Umrla je 21. rujna 1938. g. u Zagrebu.

Pjesnikinja ljepote, smirenosti i dječjeg srca je umrla, ali nepo-novljiva iskra njezina imaginarnog svijeta raspaljivala je i još uvijek raspaljuje maštu svakoga od nas, i jedan je od najljepših dijelova svakog sretnog djetinjstva.

Povijesni muzej Hrvatske priredio je ovu izložbu prigodom 100-te godišnjice rođenja Ivane Brlić-Mažuranić s namjerom da prikaže njen lik, prvenstveno kao lik žene, majke i bake a tek tada kao lik književnice. Zbog toga bi ovi predmeti, zajedno s požuťjelim fotografijama trebali dočarati Ivanin svijet okupljen oko domačeg ognjišta,